

ULLA FRIES

Scener för livet

Johanna Uddén

Huset – en vacker 20-talsvilla med harmoniska proportioner.

Trädgården – lagom vildvuxen och trivsamt.

Inredningen – konst, auktionsfynd och arvegods arrangerade i spännande kompositioner.

Atmosfären – kreativ, varm och behaglig.

Välkommen hem till konstnären Ulla Fries!

Vid den pampiga huvudentrén meddelas att dörren inte funkar, så det blir till att ta köksingången. Det är en bra början till ett informellt möte med den avslappnade och chosofria konstnären Ulla Fries. Hon är gift med Tor Göran "Totto" Henriksson, som är konstnär vid sidan om sitt vanliga jobb, och de bor i traditionella akademikerkvarter i Kåbo. Här har de under sitt liv tillsammans skapat en atmosfär som för tankarna till regi-sören Peter Greenaways scenografier och installationer.

– Totto var scenograf under studenttiden. Det är han som är mest intresserad av inredning. Han går runt och fixar med belysningen och arrangerar föremål som om han skapade en scen för sitt livsspel, säger Ulla Fries leende medan hon visar runt.

Hon gör mig uppmärksam på hans senaste fynd – ett arkitektbord från början av 1800-talet som tronar mitt i rummet med en vacker bok uppslagen på den lutande skivan.

– Vi blev glada när vi hittade det på auktion. Totto har letat länge efter precis ett sådant här ritbord, berättar Ulla Fries och tillägger att han nu ska försöka ta reda på mer om bordets historia.

Ulla Fries känns bekväm och enkel att prata med. Hon kommer från en genuin botanistfamilj och berättar hur hon hittade den konstnärliga banan.

– När jag var ung tänkte jag aldrig på att man kunde ha konstnärskapet som yrke, förklarar hon. Det fanns inte i föreställningsvärlden i vår akademikerfamilj. Men när jag motvilligt började läsa på

universitetet träffade jag Totto som visade mig ritsalen på vinden i universitetshuset. Där öppnade sig en värld som var mycket mer spännande än de akademiska studierna.

Ritmästare Erik Ståhl som undervisade i ritsalen, såg till att Ulla Fries kom iväg till konstskola i Stockholm. Och under åren på Konstakademins grafiklinje blev kopparstick den teknik hon fastnade för.

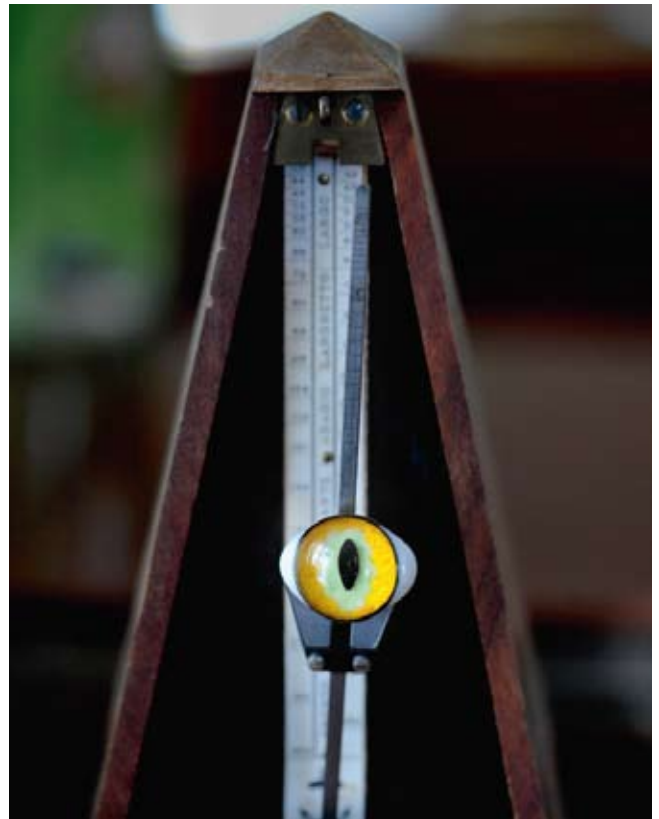
För att göra ett kopparstick graverar man motivet i en kopparplåt med hjälp av en stickel. Efter gravyren valsas färg över plåten som därefter snabbt torkas av. I de graverade linjerna finns färgen kvar och plåten trycks mot ett poröst papper. Tekniken är tidsödande och kräver noggrannhet och tålmod, något som Ulla Fries verkar ha.

Hennes kopparstick är scener där det pågår saker. Aktörerna kan vara såväl några kottar som en kokosnöt med undrande uppsyn. I ett av hennes mest kända blad presenterar en flygande hund den filosofiska historien. Som en illegal gatuförsäljare svänger han ut med armen och erbjuder namn från filosofins historia på insidan av sin vinge.

– Jag gillar kopparstick för den rena linjen och precisionen. Det ser så riktigt ut att man kan hitta på allt möjligt och ändå bli trodd, säger Ulla Fries.

De motiv hon väljer är ofta hämtade från naturen. Jag frågar varför det har blivit så och vi pratar om vilka bilder hon bär med sig.

– Jag har ett barns bilder av naturen inom mig. Det

är upplevt. Det är det perspektiv man får på naturen när man är kort, som jag bär med mig, förklarar Ulla Fries.

Hon berättar om familjens söndagsutflykter i naturen under barndomen. Pappan hade med sig den obligatoriska luppen. Allt lyftes upp och granskades – ytor, färger, mönster, strukturer.

– Det är det jag kommer tillbaka till hela tiden. Barnets nyfikenhet och det närgångna granskandet, berättar hon.

För att hitta ytor och strukturer beger sig Ulla Fries gärna till Botaniska trädgården där hon spenderade mycket tid som barn. Och i hennes hem samlas fynd såväl från naturen som från auktioner, placerade i naturaralieskåp eller på fönsterbrädor. Allt lika ömsint och respektfullt arrangerat som när det avbildas.

I boken *Graverat* beskriver Ulla Fries hur hon hanterar sina motiv:

Bilderna kommer ofta i drömmar, färdiga, bara att fästa i plåten, om de är tillräckligt pockande, obegripliga eller av annat skäl inte går att undvika. Men ibland har det som når fram till plåten ingen form och jag måste finna något som erbjuder sig att vara kropp åt min tanke. Detta att låna någon annans gestalt, vare sig det nu råkar vara en sten, en ödla eller ett skrumpet blad, för att visa sitt eget, kräver stor respekt för denne någon. Jag måste vara uppmärksam och visa trohet och omsorg som tack för lånet.

Hösten 2007 invigdes det ombyggda Biologiska museet som då fick namnet Biotopia. På uppdrag av kommunens kulturkontor fick Ulla Fries göra en konstnärlig gestaltning på en glasvägg intill entrén. Arkitekten på White arkitektkontor hade sett hennes kopparstick och ville gärna se något av henne på just den väggen. Ulla Fries beslutade sig för att utgå från strukturer.

Till sitt verk *Fågel, fisk och mittemellan* valde hon uppländska djur som hon komponerade ihop till en egen rytmisk skvader: havsörn, lo, huggorm, padda, skogssnigel, strandloppa, asp och lake. Ryggen kröns av igelkottstagg.

– Jag har alltid tyckt att människor ser så konstiga ut. Vi är helt kala med lite hårtofsar här och där. Djuren, däremot, är ståtligt klädda med päls, fjädrar och fjäll. Verket är en hyllning till de vackra djuren, förklarar hon.

Efter mycket förstudier och skisser följde nästan fyra månaders gravyrarbete. Därefter kunde bilden överföras till dator och screenas på glaset. En teknik som gör att linjerna ser etsade ut.

– Jag gick in i uppdraget med stor entusiasm eftersom jag lockades av att arbeta med glas och jag fascinerades av tekniken. Jag tyckte också att det var intressant att jobba med något där slutresultatet blir så stort. Glasväggen är tio meter, vilket är en väsentlig skillnad mot mina små pytteblad, säger Ulla Fries och mättar med händerna.

Vårt samtal avslutas i ateljén som Ulla Fries låtit bygga på gården. På golvet står massor av emaljerad konst som nyligen kommit tillbaks från en utställning på Härnösands konstmuseum. När Ulla Fries ställer ut komponerar hon ihop en utställning av verk hon redan har färdiga. Det behövs sådan ro för att gravera och därför räknar hon aldrig med att kunna få färdigt något nytt till nästa utställning. Det är alltid så mycket som stör att hon kanske hinner med två till tre blad per år.

Ulla Fries är en av Sveriges främsta grafiker. Hon har haft ett trettiotal separatutställningar och hon är bland annat representerad på Moderna museet. Ateneum i Helsingfors och Nasjonalgalleriet i Oslo. 2001 kom Ulla Fries ut med sin egen bok *Graverat* med efterord av Torsten Ekbohm.

Vid sidan om kopparsticken målar Ulla Fries då och då porträtt på beställning. Något som hon gillar eftersom hon får så bra kontakt med modellerna och ofta får hon intressanta inblickar i de mest skiftande yrkesområden.

– Jag lär mig mycket om världen utanför ateljén och det är skönt att då och då göra något som inte handlar om mig själv. Det är också min livförsäkring. På så sätt kan jag dra in lite egna pengar. Man blir inte rik på kopparstick, skrattar hon.

Ulla Fries är numera också ritmästare vid Uppsala universitet. Hon ansvarar för den frivilliga undervisningen i universitetets ritsal som ligger i slottet. Hon som var motsträvig till den akademiska världen är nu en del av den.

– En fördel med min bakgrund är att jag inte har någon överdriven respekt för professorer. Som konstnär står man utanför alla hierarkier. Över huvud taget har jag ganska lite respekt för titlar. De kan tala om att någon är speciellt insatt i något och det kan vara intressant att del av, men annars har de ingen betydelse, menar Ulla Fries.

Och det är inte svårt att tro henne. Hennes motvilja mot maktsymboler syns också i installationen *Vem bor här?* som sedan 1999 finns i Botaniska trädgården. Här står hennes parkbänkar som förstorats 1 1/2 gång och som hon placerat framför Linneanums pelarfasad.

– Jag lyckades krympa byggnaden, berättar hon. Varför är den så överdimensionerad? Man känner sig bara förminskad.

Ulla Fries egen beskrivning av installationen är talande för hela hennes attityd. Hon hyser stor respekt för naturen och för det levande. Hon gillar inte den som tror sig vara förmer än andra och inte heller arkitektur som får människor att känna sig mindre.

Huset väcker frågan. Den vackra byggnaden Linneanum lät Gustaf III uppföra till minne av Linné. Maktens och ärans språk stor, större störst. Behöver Linné verkligen 4 meter höga portar? Varför skall jag bli så liten? ●